

Stanovisko platformy KU.BA k procesu tvorby Konceptcie rozvoja kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Bratislave

V Bratislave, 21.08.2017

Členovia, spolupracovníci a sympatizanti platformy Kultúrna Bratislava (ďalej len KU.BA), ktorí iniciovali tvorbu prvého zásadného koncepčného dokumentu pre oblasť kultúry a umenia v hlavnom meste, od začiatku diskusií s volenými zástupcami mesta, najmä s primátorom I. Nesrovnalom a námestníčkou primátora I. Plšekovou prejavovali záujem a ochotu aktívne participovať na jeho príprave. Od počiatku roku 2015 sme trpezlivo vysvetľovali dôvody, prečo Bratislava potrebuje modernú kultúrnu politiku a ponúkali partnerskú spoluprácu na jej príprave nielen voleným zástupcom občanov, ale boli sme odhodlaní spolupracovať aj s odborníkmi a odborníkmi z magistrátu, a prirodzene i so všetkými ostatnými kultúrnymi aktérkami a aktérmi v hlavnom meste bez ohľadu na to, aký druh, žáner či zriaďovateľskú pôsobnosť reprezentujú.

Aj preto sme v uplynulých viac ako dvoch rokoch zorganizovali množstvo podujatí - napríklad niekoľko sérií verejných diskusií, medzinárodnú konferenciu či workshop pre volených zástupcov a odborných pracovníkov z magistrátu - na ktoré sme do Bratislavy popri miestnych odborníkoch pritiahli množstvo osobností z prostredia verejnej správy, akademickej sféry, mimovládnych organizácií či umelcov a manažérov kultúrnych projektov z miest ako Viedeň, Berlín, Praha, Brno, Tallin, Ľublana a Košice. Predstaviteľom bratislavskej samosprávy a zainteresovanej verejnosti sme sa pokúsili sprostredkovať rôznorodé skúsenosti a perspektívy týchto aktérov o prístupoch k podpore a rozvoju udržateľnosti zložitého mestského kultúrneho a umeleckého ekosystému.

Na rozdiel od aktivít platformy KU.BA, ktoré smerovali k rozšíreniu poznania a vytvoreniu širokého spolupracujúceho podhubia rôznorodých aktérov v kultúre, magistrát si počas viac ako dvojročného obdobia počínal odlišne. Väčšia časť tohto obdobia bola z nášho pohľadu premrhaná organizáciou množstva nepripravených stretnutí tzv. zmiešanej pracovnej skupiny (pôvodne vytvorenej primátorom mesta na revíziu PHSR v oblasti "kultúra", neskôr na prípravu procesu tvorby stratégie rozvoja kultúry) - vždy bez vopred avizovaného programu či následného zápisu, bez vytvárania spoločných dohôd, či vytyčovania merateľných úloh. Po celý čas sme upozorňovali, že nám chýbajú proaktívne signály vedenia mesta smerom k všetkým aktérom mestskej umeleckej a kultúrnej scény, realizácia konkrétnych krokov a reálnych čiastkových výstupov umožňujúcich začiatok širšej odbornej verejnej diskusie. Počas celého obdobia stretávania sa zmiešanej pracovnej skupiny to boli zástupkyne a zástupcovia nominovaní platformou KU.BA, kto prinášal konkrétne návrhy, včítane procesných návrhov smerujúcich k nastaveniu tvorby konceptcie a artikulovania potreby vytvoriť na magistráte pozíciu koordinátora/ky jej prípravy, pričom sme predpokladali, že táto skupina sa bude zaoberať i návrhmi prípadných kandidátov či kandidátok na túto pozíciu.

Od jari 2016 sa stretnutí zmiešanej pracovnej skupiny k príprave tvorby konceptcie začala zúčastňovať aj J. Orlická, externá projektová manažérka, ktorá bola poverená koordinovaním prípravnej fázy a následnej tvorby konceptcie námestníčkou primátora I. Plšekovou, ako sme sa dozvedeli. Príchodom J. Orlickej sa na vyššie opísanej povahe stretnutí na magistráte nič nezmenilo, odhliadnuc od skutočnosti, že všetci členovia zmiešanej skupiny boli zásadne až ex post informovaní o procesoch smerujúcich k tvorbe konceptcie, na ktorých sa pôvodne mali v rámci skupiny dohodnúť. Tak sa napríklad dozvedeli, že mestské zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 29. 6. 2016 zobralo na vedomie "Informatívnu správu o príležitosti pre tvorbu Konceptcie rozvoja kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu s ohľadom na možnosť kandidatúry hlavného mesta Bratislava na titul Creative City UNESCO a členstvo v Creative Cities Network." Tiež sa až ex post dozvedeli, že

mestské zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 27.10. 2016 zobralo na vedomie "Harmonogram prípravy Konceptcie kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu na území hlavného mesta SR Bratislavy do roku 2020". V oboch prípadoch bola predkladateľkou materiálov námestníčka primátora I. Plšeková a ich spracovateľkou J. Orlická.

Ako zástupcovia platformy KU.BA sme na stretnutiach počas jesene 2016 kritizovali nesystémové premiešanie úsilia o vznik vôbec prvej koncepcie kultúry hlavného mesta s ambíciou uchádzať sa o titul Creative City UNESCO, ďalej sme spochybnili predloženie harmonogramu tvorby koncepcie zastupiteľstvu bez toho, aby existoval návrh solídnej metodiky jej prípravy. Opakovane sme sa dožadovali na úrovni magistrátu stanovenia základného rámca prístupu ku kultúre, umeniu a kreatívnemu priemyslu. Opakovali sme, že nemá zmysel zaoberať sa podporou kreatívneho priemyslu bez toho, aby mesto malo koncíznu a zrozumiteľnú kultúrnu politiku a podporné mechanizmy. Navrhovali sme, aby sa východiskom prípravy metodiky a tvorby kultúrnej politiky stal najprv základný dokument, ktorý by stanovil hodnoty a ciele mesta v oblasti kultúry a až následne jej vzťah s oblasťou kreatívneho priemyslu, ktorý by mal jasne a jednoznačne deklarovanú podporu primátora a mestského zastupiteľstva.

Jedinou reakciou na nami artikulované návrhy a výhrady bol v novembri 2016 zmiešanej prac. skupine J. Orlickou predložený návrh tzv. "metodiky a organigramu tvorby koncepcie kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu", ktorý sme ako členovia zmiešanej pracovnej skupiny dostali možnosť pripomenkovať. Vypracovali sme preto širšie stanovisko, prostredníctvom ktorého sme spoločne formulovali konkrétne systémové výhrady nielen k návrhu metodiky, ale aj k celému procesu a začiatkom decembra 2016 ho adresovali magistrátu - I. Plšekovej, J. Orlickej a všetkým ostatným členom zmiešanej pracovnej skupiny a bratislavskej kultúrnej obci.

Akokoľvek, proces tvorby koncepcie rozvoja kultúry beží - aktuálne prostredníctvom stretnutí tzv. podskupín. Napriek našim opakovaným písomným urgenciám sme do dnešného dňa nedostali uspokojivú odpoveď na všetky výhrady, resp. návrhy, ktoré sme v decembrovom stanovisku formulovali. Nestalo sa tak ani na stretnutí u primátora Bratislavy Nesrovnala (3. 5. 17), ktoré sme iniciovali prostredníctvom komunikácie s riaditeľkou Kancelárie primátora L. Klapáčovou. Na tomto stretnutí boli prítomné aj zástupkyne riadiacej pracovnej skupiny, zodpovednej za tvorbu koncepcie (M. Gbelecová, *riaditeľka Sekcie sociálnych vecí, kultúry, školstva a športu* a K. Kučárová, *pracovníčka Oddelenia stratégie a projektov*), ktoré nám ponúkli ďalšie stretnutie, na ktorom nám zamýšľali vysvetliť, ako naše výhrady z decembrového stanoviska premietli do aktualizovanej verzie metodiky tvorby koncepcie.

Dňa 17. 5. 2017 sa teda zástupcovia KU.BA - Z. Mrvová, S. Waradzinová, Ľ. Burgr a B. Smieška (rovnaká zostava ako 3. 5. 2017 na stretnutí u primátora) zúčastnili stretnutia u M. Gbelecovej (*riaditeľka Sekcie sociálnych vecí, kultúry, školstva a športu*) za účasti K. Kučarovej (*Oddelenie stratégie a projektov*), E. Tesarčíkovej a Ž. Halmovej z Oddelenia kultúry. Stretnutie prebehlo v pokojnej atmosfére, prítomné odborné pracovníčky magistrátu nás informovali, že práve na základe požiadaviek z decembrového stanoviska platformy sa rozhodli celú metodiku zjednodušiť a sľúbili, že nám ju zašlú. Ponúkli nám vytvorenie samostatnej pracovnej podskupiny zloženej zo zástupcov platformy KU.BA, ktorá by riešila postavenie nezávislej, resp. nezriaďovanej kultúry s možnosťou pripomenkovať výstupy ostatných pracovných podskupín.

Toto sme odmietli z dvoch dôvodov. Jednak sme nikdy nemali záujem obhajovať výlučne akési partikulárne záujmy nezávislej kultúry, pretože kultúra je jedna a nám vždy záležalo na systémových zmenách, z ktorých by v konečnom dôsledku mohli profitovať všetci aktéri bez ohľadu na právnu subjektivitu či zriaďovateľskú pôsobnosť. Za druhé, považovali sme za nemožné upravovať výstupy z pracovných podskupín - vysvetlenie prečo, sa nachádza v nasledujúcich odsekoch. A napokon sme opakovane spochybnili možnosť dosiahnuť vytvorenie kvalitnej koncepcie - jednak vzhľadom na časový rámec - podľa uznesenia zastupiteľstva má byť totiž hotová do konca roka 2017 a jednak v dôsledku doteraz nezvládnutého procesu jej prípravy, ktorý považujeme za rovnako dôležitý, ako jej výsledok.

KULTÚRNA BRATISLAVA

K poslednému stretnutiu na žiadosť vedúcej Oddelenia kultúry na magistráte došlo 20. júna. Za [KU.BA](#) sa ho zúčastnili Ľ. Burgr, D. Kleinert, S. Krekovič, Z. Mrvová, Ch. Potiron a S. Waradzinová. Hneď v úvode sme informovali, že nevidíme priestor pre naše zapojenie sa do procesu, keďže pracovné skupiny sú rozbehnuté a niektoré mali už dve sedenia. Vedúca odboru nás uistila, že práve po ukončení činnosti pracovných skupín vidí pre nás dôležitý priestor pri nastavovaní ďalších krokov. Následne viacerí z nás vyjadrili vlastné alebo sprostredkované skúsenosti z pracovných skupín - najmä ich chaotické vedenie, nejasnosť a nepripravenosť obsahových zadaní, neproporčné zastúpenie reprezentantov jednotlivých oblastí kultúrnej scény a zmätočné a neprofesionálne záznamy zo stretnutí. Z toho rezultovalo naše konštatovanie, že na základe doterajších poznatkov vidíme minimálnu šancu pre korektné a efektívne výstupy tejto „kvázi analytickej“ fázy tvorby koncepcie, ktorá má byť základom pre jej ďalšie smerovanie a identifikovanie príslušných opatrení. Navrhli sme, aby magistrát neohrozil s dôverou kultúrnej scény a neplytval časom a energiou tých, ktorí sú v procese osobne zapojení a nečakal až na výsledky tretích pracovných stretnutí, ale ich zastavil okamžite, aby sa ušetril čas a chuť pre redizajn dôkladného poznania aktuálnej situácie umenia a kultúry v hlavnom meste. Reprezentantky magistrátu navrhli, aby sme teda pripomenkovali doterajšie sumárne výstupy pracovných skupín (po 2. stretnutí), ktoré budú zo strany manažérky projektu dopracované a odovzdané do konca júna, pričom do polovice júla bude mať odbor kultúry spracovanú aj vlastnú analýzu, aby nám následne poslal podklady pre našu oponentúru. V prípade, že sa jednoznačne preukáže, že spracované výstupy pracovných skupín nemajú vo vzťahu k predmetu koncepcie dostatočnú a relevantnú výpovednú hodnotu, bude ich činnosť zastavená bez realizácie 3. kola stretnutí. Ani do termínu 20. 8. 2017 sme však od magistrátu nedostali žiadnu analýzu doterajšieho procesu, ani žiadne podklady pre našu oponentúru.

Stále sme presvedčení, že hlavné mesto si po dlhoročnej nečinnosti magistrátu nielen zaslúži, ale dokonca nevyhnutne potrebuje kultúrnu politiku, ktorá bude zodpovedať dynamickým požiadavkám a potrebám európskeho mesta 21. storočia, berúc pritom do úvahy šírku ľudského poznania v tejto oblasti. Sme však presvedčení, že doterajší proces tvorby koncepcie neposkytuje ani minimálnu nádej, že by sa tak mohlo stať. Priebeh a kvalita výstupov z pracovných podskupín podľa žánrov nás v tomto presvedčení utvrdzuje. Nie je predsa realistické očakávať, aby sa počas troch dvojhodinových stretnutí, ktoré sú navyše zle organizačne a metodicky pripravené (zle vedené, bez artikulovania cieľov procesu, bez poskytnutia akýchkoľvek podkladov súvisiacich aspoň s predbežnými výsledkami mapovania v danej oblasti, bez poskytnutia akéhokoľvek auditu mestom zriaďovaných subjektov v danom segmente, bez zrozumiteľného informovania o tom, ako budú výsledky práce podskupiny ďalej použité a pod.) podarilo dosiahnuť vytvorenie relevantných podkladov pre ďalšiu tvorbu koncepcie. Napokon, je aj otázne, ako by mal ďalší proces vyzerieť. Viacerí z nás, ktorí sa stretnutí rôznych podskupín zúčastnili (napr. Kultúrne dedičstvo, Výtvarné umenie, Literatúra) konštatovali, okrem všetkého vyššie uvedeného, že si pripadali ako na stredoškolskom cvičení projektového manažmentu a tvorby SWOT analýz. Niektorí účastníci tiež konštatovali, že sa cítili byť "použití" a nechcú na takomto procese ďalej participovať, rovnako ako si neželajú, aby sa ich meno objavilo na akomkoľvek výstupnom dokumente.

Vzhľadom na všetky vyššie uvedené skutočnosti, rovnako vzhľadom na to, ako dlho Bratislava čaká na modernú relevantnú kultúrnu politiku, platforma KU.BA navrhuje, aby sa prebiehajúci proces tvorby Koncepcie rozvoja kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu zastavil. Nikto - najmenej však kultúrna scéna a občianska verejnosť - totiž nepotrebuje ďalší bezpohľadný formálny dokument. Magistrátu navrhujeme, aby sa vrátil k úlohe, ktorú si dosiaľ nespĺnil - na základe odbornej verejnej diskusie vytvoriť záväzný východiskový dokument, ktorý stanoví základné hodnoty, princípy a ciele mesta v oblasti kultúry. Od takéhoto dokumentu by sa mal následne odvíjať odborne konzultovaný výber primeranej metodiky, prostredníctvom ktorej bude možné vytvoriť taký proces tvorby koncepcie rozvoja kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu, ktorý dokáže pozitívnym spôsobom zmobilizovať vedomostný a tvorivý potenciál v Bratislave (pretože ten

KULTÚRNA BRATISLAVA

magistrát dosiaľ, žiaľ, len účelovo "používa", resp. ním nepochopiteľne mrhá) a bude zodpovedať miere súčasného poznania a jej dynamike. Magistrát si musí tiež uvedomiť, že zle vedená participácia je omnoho horšia ako žiadna. Aj na proces jej vedenia je preto od začiatku potrebné zabezpečiť skutočných odborníkov, pretože inak existuje reálne riziko, že ľudia zo scény po doterajších negatívnych skúsenostiach nebudú mať záujem participovať na akýchkoľvek ďalších aktivitách.

Po takejto revízii prístupu a prerámčovaní celkového étosu sme ochotní znova sa zapojiť do partnerskej spolupráce v prípade, ak bude autentická, a tak prispieť do tvorby koncepcie rozvoja kultúry tým najlepším, čoho sme na odbornej aj ľudskej úrovni schopní.

Za platformu KU.BA:

*Bohdan Smieška,
Zuzana Mrvová,
Ľubomír Burgr,
Svetlana Waradzinová,
Slavomír Krekovič,
Petra Fornayová,
Martin Piaček,
František Malík,
Christian Potiron,
Dana Kleinert.*

Stanovisko podporujú:

*Martin Zaiček,
Maroš Brojo,
Peter Šulej,
Sandra Polovková,
Beáta Seberíniová,
Patrik Krebs,
Uršula Kovalik,
Tomáš Kubiš,
Slavomíra Salajová,
Zora Jaurová,
Jozef Vlk,
Judit Angel,
Petra Bálíková,
Eliška Mazalanová,
Andrej Zmeček,
Peter Michalík,
Branislav Čavoj,
Boris Meluš,
Viliam Csino,
Šimon Kliman a ďalší sympatizanti platformy.*

KULTÚRNA BRATISLAVA
<https://kulturnabratislava.sk>
kulturnabratislava@gmail.com